

економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – Випуск 10. – 2016. – С. 860-865.

УДК 636:338

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ У РОЗВИТКУ ДЕРЖАВ СВІТУ

О. М. Вишневська, А. С. Вишневська

Миколаївський національний аграрний університет

e-mail: olganykk@gmail.com; e-mail: expandinguniverse29@gmail.com

Сучасний світ трансформується, змінюється у часі й просторі й вимагає запровадження адаптаційних підходів в усіх галузях економіки й сферах життєдіяльності суспільства. Більшість процесів відбувається незалежно від учасників, глобалізаційний вплив був й залишається всеохоплюючим. Значна кількість держав світу проходить процес адаптації до політичної, соціально-економічної глобалізації в умовах сталого розвитку, що значно підвищує їхні конкурентні позиції на глобальному ринку. Оцінка позицій держав світу за рівнем глобальної конкурентоспроможності засвідчує, що більшість із них є державами європейської території. Оцінка глобальних позицій держав світу проводиться міжнародними організаціями, які оцінюють політичні позиції держав й регіонів світу, соціально-економічні позиції, а також екологічні загрози. Актуальність дослідження обумовлена потребою у розробці й запровадженні управлінських рішень, які дозволять сформуванню передумови до дієвої адаптації внутрішнього середовища держави до глобалізаційних змін й трансформацій.

Глобалізаційні можливості держав й регіонів світу визначаються сукупністю чинників як історичного, так і ментального характеру. Адаптація до глобалізаційних змін не може бути визначена лише поточною політичною, соціально-економічною або екологічною ситуацією на території держави. Глобальні позиції держав й регіонів світу оцінюються міжнародними експертами Всесвітнього Банку, Міжнародного Валютного Фонду, Міжнародного Банку реконструкцій та розвитку, Міжнародним Економічним Форумом, міжнародними суспільними організаціями, у тому числі екологічного спрямування.

Так, на Міжнародному Економічному форумі (World Economic Forum) у Давосі у 2019 році було визначено, що найвищі позиції у світі за рівнем глобальної конкурентоспроможності займають США із показником 85,6 балів (оцінка проводилася серед 140 держав світу), Сінгапур – 83,5 балів, Німеччина — 82,8 балів, Швейцарія — 82,6 балів, Японія — 82,5 балів. Було визначено, що конкурентні переваги на глобальному ринку полягають у спроможності держав світу підтримувати високі доходи, зберігати баланс соціально-економічних умов й підтримувати гідний рівень життя населення. При цьому конкурентні переваги США, які у 2019 році займають позиції «лідера» у

глобальному середовищі, полягають у розмірах ринку, інноваційності економіки, стійкості. За результатами попереднього дослідження позиції «лідера» займала Швейцарія. У 2018 році США займали другу позицію. Оцінка конкурентних позицій на глобальному ринку надає можливість сформулювати стратегію поведінки держави, визначити потенційні можливості галузей економіки, внести коригування до програм розвитку, визначити пріоритети гарантування національної безпеки з огляду на зміни глобального середовища й позицій держав світу у ньому. А також визначити потенційні фінансові можливості, у тому числі у співпраці із зовнішнім інвестиційним капіталом, міжнародними фінансовими організаціями, оцінити рівень ділової активності тощо.

Міжнародні організації проводять оцінку позицій держав світу через низку показників. Одним із показників є Індекс за рівнем слабкості, який розраховується з 2005 року. Індекс слабкості держав (Failed States Index) є комплексним показником, який характеризує спроможність або неспроможність державної влади контролювати цілісність території, політичну, економічну й демографічну ситуацію в державі. На підставі узагальнення інформації формується рейтинг держав світу за рівнем слабкості держав світу, який оприлюднюється незалежною суспільною організацією The Fund for Peace

Міжнародна суспільна організація, переважно, проводить політичні дослідження з метою виявлення причин й передумов, які спонукають до посилення соціальної напруги, військових конфліктів. Дослідження інтегрованого показника проводиться з метою виявлення проблемних питань у політиці, попередження конфліктів на території держав, аналізу ситуації й розробки стратегій, які б спонукали до стабілізації ситуації й нівелювання військових конфліктів. Формування показника проводилося під керівництвом політолога й міжнародного експерта у сфері конфліктології Поліна Бейкера (Pauline H. Baker). Експертами проводиться оцінка конфліктів з використанням індикаторів вразливості держав світу.

Останні дослідження й узагальнення інформації надали можливість визначити, що найвищі позиції за рівнем слабкості займали Південний Судан із показником 113,9, Сомалі — 113,4, Центральнo-Африканська Республіка (ЦАР) — 112,6, Ємен — 111,1, Судан — 110,6, Сирія — 110,6, Демократична Республіка Конго — 110,0, Чад — 109,4, Афганістан — 107,3, Ірак — 105,4 (таблиця). Різниця між значеннями становить 95,2, що суттєво відрізняє позиції держав, які входять до рейтингу за рівнем слабкості із найменшим й найбільшим значенням показника. З метою узагальнення інформації експертами міжнародної організації було проведено оцінку соціальних показників, які включають: рівень демографічного тиску, рівень міграції біженців й переміщених осіб, наявність незадоволених та агресивно налаштованих груп населення, стійка й перманентна еміграція з держави. А також досліджено нерівномірність економічного розвитку й рівень економічної нестабільності. Окремо проведено оцінку політичних показників, а саме: рівень

делегітимності влади та криміналізації державних структур, наявність та якість суспільних послуг, рівень порушення прав людини, рівень впливу апарату державної безпеки, рівень впливу групових й кланових еліт, рівень впливу інших держав або зовнішніх політичних суб'єктів (відповідно до методики розрахунку Failed States Index). На підставі узагальненої інформації визначаються держави світу із критичним рівнем ризику, небезпечним рівнем ризику, низьким рівнем ризику, відсутністю ризиків.

Слід зазначити, що зростання рівня слабкості держав або окремих регіонів світу може бути пов'язане із фізичною втратою частини території внаслідок військових конфліктів, техногенних катастроф, природних лих, екологічних загроз тощо. Посилення негативних тенденцій може бути пов'язане також зі зростаючою соціальною напругою у суспільстві, що може бути спричинене погіршенням рівня життя населення, конфліктами інтересів на різних рівнях управління. Політична нестабільність також може спровокувати посилення негативних процесів у суспільстві й призвести до соціальної напруги у суспільстві, а також між окремими верствами населення. Отже, баланс інтересів суспільстві може бути передумовою взаємоузгодженості дій на різних рівнях управління, спонукати до упередження небезпек у суспільстві, нівелювання соціальної напруги.

Таблиця 1

Позиції держав світу за рівнем слабкості

Держави світу	Значення	Держави світу	Значення	Держави світу	Значення
<i>Найвищі позиції у рейтингу</i>		Середнє значення		<i>Найменші позиції у рейтингу</i>	
Південний Судан — 1	113,9	Польща — 151	40,8	Фінляндія — 178	18,7
Сомалі — 2	113,4	США — 158	35,6	Норвегія — 177	20,5
ЦАР — 3	112,6	Франція — 159	33,5	Швейцарія — 176	21,1
Ємен — 4	111,1	Великобританія — 160	33,2	Данія — 175	21,5
Судан — 5	110,6	Японія — 156	37,4	Швеція — 174	22,1
Сирія — 6	110,6	Україна — 90	74,0	Ірландія — 173	22,3
Демократична республіка Конго — 7	110,0	Китай(КНР) — 85	74,7	Австралія — 172	22,3
ЧАД — 8	109,4	Ізраїль — 70	78,9	Ісландія — 171	22,5
Афганістан — 9	107,3	Індія — 72	77,9	Нова Зеландія — 170	22,6
Ірак — 10	105,4	Турція — 64	80,8	Канада — 169	22,6

Джерело: узагальнено авторами з використанням інформації незалежної суспільної організації The Fund for Peace. Загальна кількість держав світу у рейтингу — 178 [1].

Слід зауважити, що глобалізаційні можливості трансформуються у часі та просторі й мають тісний зв'язок із можливістю влади гарантувати безпеку суспільства. Врегулювання суспільних конфліктів, їхнє недопущення або

нівелювання може гарантувати досягнення низького рівня ризику або його відсутність. Посилення соціальної напруги може призвести до посилення негативних процесів у суспільстві, спонукати до виникнення складних суспільних небезпек. Нейтралізація подібних небезпек має довготривалий період, саме тому потрібно запроваджувати комплексні заходи з їхнього недопущення, упередження, нейтралізації. Зниження рівня суспільних ризиків може бути досягнуто через підвищення якості життя населення, врівноваженість політичних, соціально-економічних рішень, реалізацію стратегій й програм розвитку, у тому числі на інноваційних засадах. Підвищення іміджу держави у глобалізаційному середовищі може бути досягнуто лише за умови внутрішньої стабільності, перспектив соціально-економічного розвитку, політичної толерантності й відповідальності. Реалізація заходів з гарантування безпеки суспільства має пріоритетне значення, так як визначає політичні, соціально-економічні позиції держави або окремого регіону глобальному середовищі. Позиції держави у глобалізаційному середовищі формують зацікавленість потенційних інвесторів, що спонукає до розвитку окремих галузей, сфер діяльності й суспільства.

Список використаних джерел:

- РAGILE STATES INDEX [Електронний ресурс] : — Режим доступу.
— <http://fundforpeace.org/fsi/comparative-analysis/>
- heelan C. Naked economics. Undressing the Dismal Science / Charles Wheelan. — New York, London: W.W. Norton\$Company, 2010.— 384 p.
- лобалістика: історія, теорія: монографія [Текст] у 2-х томах / В.І. Власов, ННЦ "ІАЕ", ДНСГБ НААН.— Вінниця: ТОВ "Нілан - ЛТД", 2012. — 570 с.

УДК 330.3

**УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ**

Н. О. Гавадзин, В. М. Гаврилишин

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
e-mail: n_havadzyn@ukr.net*

Соціально-економічні системи, як функціонуючі формування, передбачають впровадження постійних змін задля оптимізації своєї діяльності, відтак забезпечення розвитку. В умовах підвищених вимог і стандартів якості продукції (робіт чи послуг), безпечності та умов виробництва, стрімкого розвитку НТП та швидкого старіння знань і навичок, управління інноваційним розвитком соціально-економічних систем є необхідною умовою їх подальшого конкурентоспроможного існування.

Основними концептуальними напрямками управління інноваційним